

สีทาในวัฒนธรรมญี่ปุ่นสมัยเอโดะ

จิรายุ พงษ์รุศูญ

Digital Expression Design Course, Faculty of Art and Design, Tokoha University

คำสำคัญ สีเทา, สีเทาหนู, เอโดะ, อย่างมีสไตล์, ความเท่, อิติ, ความคลุมเครือ

บทคัดย่อ

สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะประเภทต่าง ๆ ของทุก ๆ วัฒนธรรม ลักษณะของสีและวิธีการใช้หล่อหลอมรสนิยมประจำชาติผ่านการพัฒนาในประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ ประเทศญี่ปุ่นในสมัยเอโดะมีลักษณะเฉพาะของยุค กวาระเรียบในทางสังคม เช่น การห้ามคนทั่วไปใช้สีสดใสในเสื้อผ้า จึงส่งผลให้ช่างฝีมือต้องพัฒนาสีเทาให้ตอบรับ ผลลัพธ์คือการพัฒนาสีเทาไปสู่ความหลากหลายอย่างมาก ผสมผสานเข้ากับความต้องการดูดี หรือความเท่เพื่อแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่มผู้ชายที่ต้องสังกัดกลุ่มทางสังคมที่มีอุดมคติของกลุ่มที่ชัดเจน งานออกแบบและศิลปะสาขาต่าง ๆ จึงได้ถือกำเนิด

ขึ้นเพื่อตอบสนองของกลุ่มคนดังกล่าวที่ต้องการสร้างความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ งานออกแบบในแนวทางดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรสนิยมแบบญี่ปุ่นในปัจจุบัน อันมีหลักฐานเป็นที่ประจักษ์ในผลงานการออกแบบร่วมสมัยอีกด้วย

กล่าวนำ

ในการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะประเพณีของแต่ละชาติ มีการศึกษาแนวทางหนึ่งที่ทำกันมาโดยตลอดทั้งในวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกนั่นคือ การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของสีและที่มาของสีต่าง ๆ ในโลกตะวันตกเกิดการสร้างลักษณะเฉพาะของสีแต่ละสีและวิธีการแยกแยะขึ้นภายใต้อิทธิพลของความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งเน้นที่การสร้างสีจากองค์ความรู้ว่าด้วยเรื่องสีในแสง แนวทางนี้ปฏิบัติกันอย่างจริงจังในศตวรรษที่ 19 แต่ในประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะที่แตกต่างออกไปเนื่องจากใช้ฐานความคิดในการแยกแยะสีต่าง ๆ จากพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยเอโดะ (ค.ศ.1603-1868) ที่ศิลปิน นักออกแบบผ้า นักออกแบบกระดาษ และช่างฝีมือในแขนงต่าง ๆ ได้ช่วยกันจัดระบบหมวดหมู่ เรียกชื่อสีให้แตกต่างกันออกไป ชุดความรู้นี้ได้สืบทอดมาจนถึงยุคสมัยใหม่ ส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในชาติเอเชียชาติแรก ๆ ที่สามารถจัดทำชุดสี สำหรับงานออกแบบกราฟิกและสาขาอื่น ๆ ที่มีพื้นฐานมาจากสีในประเพณีของตนเองได้ ในการศึกษานี้จะนำเสนอเกี่ยวกับโทนสีเทาอันเป็นหนึ่งในชุดสีที่สำคัญที่สุดของยุคสมัย และความสัมพันธ์ระหว่างโทนสีดังกล่าวกับความงามประจำยุค (ภาพที่ 1) เนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ดังจะเห็นต่อไป

1 ุสสยาศาศโดยรวมขวยยุคสมัยเอโดะ

เมื่อครั้งที่เอโดะกำลังสร้างเมืองขึ้นใหม่นั้น เพื่อให้เมืองกลายเป็นศูนย์กลางของการปกครองประเทศญี่ปุ่น จึงมีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงอิทธิพลของราชสำนัก และกลุ่มอำนาจอื่นในเกียวโตและโอซาก้า โดคุกะวะ อิเอะยะสุ (Tokugawa Ieyasu ค.ศ.1543-1616) ผู้นำทางการทหารคนสำคัญที่สุดของยุคได้ก่อตั้งเมืองเอโดะในบริเวณที่เป็นหมู่บ้านประมงเล็ก ๆ ทางฝั่งทะเลแปซิฟิกปัจจุบัน เมืองเอโดะสามารถเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครองโดยที่แทบไม่มีสงครามเกิดขึ้นภายในประเทศเลย เนื่องมาจากการที่รัฐบาลกลางออกกฎที่เรียกว่า สันคินโคไต (Sankin-kōtai 参勤交代) ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1634 ตามกฎนี้โตเมียวจะต้อง

มาประจำการอยู่ที่เอโดะปีเว้นปี โดยครอบครัว ภรรยาและบุตรจะต้องอยู่ในเอโดะตลอดเวลา ในฐานะตัวประกันเพื่อไม่ให้ไต่เมียวคิดการต่อต้านรัฐบาลกลาง

ในแง่มุมมองศิลปะประเภทต่าง ๆ ระบบนี้ก่อให้เกิดผลดีเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการที่เอโดะ กลายเป็นสถานที่ชุมนุมของไต่เมียวจากจังหวัดต่าง ๆ ราว 200-260 จังหวัด (ขึ้นลงตามแต่ ช่วงเวลา) นอกจากบุตรภรรยาไต่เมียวเหล่านี้ยังต้องนำซามูไรและคนทำงานส่วนของตนเอง ติดมาด้วย ประมาณการกันว่าในช่วง ค.ศ.1721 เอโดะเป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดในโลกคือประมาณหนึ่งล้านคน ซึ่งคนเหล่านี้เองที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ เนื่องจากมาจากหลากหลายแหล่ง หลากหลายชนชั้น เกิดวัฒนธรรมการบริโภครูปแบบ ต่าง ๆ เช่น การทานอาหารง่าย ๆ ริมถนนในเมือง (ลักษณะคล้ายแผงลอยในกรุงเทพฯ ปัจจุบัน) เช่น ซูชิ (edomae-sushi 江戸前寿司) ซึ่งก็คือการนำปลาสดที่จับจากทะเล หรือ ปลาที่ผ่านการหมักดองมาวางบนข้าว เพื่อให้สามารถยืนรับประทานหรือนั่งบนเก้าอี้ริมถนน เพื่อรับประทานง่าย ๆ ขนาดของซูชิซึ่งใหญ่กว่าที่ขายกันในปัจจุบันราวสองถึงสามเท่า สะท้อนให้เห็นว่าซูชิเป็นอาหารที่สามารถทานให้อิ่มด้วยเวลาที่รวดเร็ว และยังเกิดการนำปลา กุ้งเสียบไม้ทอดหรือซุบแป้งทอดเพื่อให้ทานง่าย อันเป็นที่มาของเทมปุระ โซบะ อุด้ง แบบ ยืนทานและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับอาหารแบบเกียวโต ซึ่งเน้นรูปแบบการปรุงอย่างประณีต การรับประทานแบบมีพิธีตรอง การทานอาหารแบบเอโดะจึงนับว่าเป็นรูปแบบใหม่อย่างสิ้นเชิงเพื่อตอบรับกับวิถีชีวิตของชาวเอโดะซึ่งมีลักษณะของประชากร ที่แตกต่างจากเมืองอื่น ๆ ในญี่ปุ่น

นอกจากนี้การเข้ามาอยู่อาศัยของไต่เมียว ทำให้เอโดะขยายตัวอย่างรวดเร็ว งานก่อสร้าง เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้เกิดการอพยพของคนจากต่างจังหวัด และซามูไรเข้ามาทำงานใน เอโดะ ซึ่งคนเหล่านี้แน่นอนว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ทำให้มีสถิติว่าร้อยละ 70-80 ของประชากร หนึ่งล้านคนในเมืองเป็นผู้ชาย

วัฒนธรรมการแสดงที่มีแนวโน้มตอบสนองรสนิยมของคนที่ไม่ละเอียดประณีตแต่สีสันฉูดฉาด เรื่องราวซิงรักหักสวาทอย่างสนุกสนาน เช่นละครคาบูกิ ที่แตกต่างอย่างสำคัญกับละครโน ที่เน้นความลุ่มลึกของการตีความสัญลักษณ์และการแสดง เกิดการค้าบริการทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นจนรัฐบาลกลางต้องจัดระเบียบให้อยู่ภายใต้กฎหมาย มีการจัด อาณาบริเวณให้เป็นหลักแหล่งโดยเฉพาะเจาะจง ย่านค้าบริการทางเพศที่สำคัญของเอโดะ เรียกว่าย่านโยะชิวะระก่อตั้งครั้งแรกตั้งแต่ ค.ศ.1618 ที่ในยุคที่รุ่งเรืองที่สุดมีขนาดเป็นเหมือน

เมืองในตัวเอง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสัดส่วนของผู้หญิงเทียบกับผู้ชายน้อยเกินไปนั่นเอง จำนวนที่แตกต่างกันยังมีผลให้ผู้ชายซึ่งไม่มีหวังที่จะแต่งงานมีครอบครัว หรือกระทั่งแคมีเพศสัมพันธ์อันเป็นผลให้เกิดอุดมคติอื่น ๆ ขึ้นในชีวิต เช่นการทำตัวให้กล้าหาญอย่างมาก ดังกรณีของกลุ่มคนทำงานดับเพลิงในเอโดะ เกิดอุดมคติว่าถ้าได้ตายในกองเพลิงระหว่างปฏิบัติงานจะเป็นสิ่งที่ปรารถนาสูงสุด ชีวิตที่แสนสั้นแบบนี้ การแสดงที่จุดจุด อาหารแบบรวดเร็ว วิธีชีวิตที่ไม่แน่นอนทำให้เกิดคำเรียกที่มีที่มาจากศัพท์ทางพุทธศาสนาว่า โลกที่ล่องลอย (ukiyo 浮世)¹

ในทางศิลปะ จากการวาดภาพบนฉากกั้นห้องหรือจิตรกรรมภาพม้วนมาเป็นภาพพิมพ์สอดสีที่สามารถผลิตคราวละมาก ๆ จำหน่ายสำหรับคนสะสม ภาพพิมพ์เหล่านี้จึงเรียกว่า อุกิโยะเอะ (Ukiyo-e 浮世絵) (ภาพที่ 2) หรือภาพของโลกที่ล่องลอย ซึ่งมีเนื้อหาหลากหลายเหมาะสมกับรสนิยมของคนที่หลากหลายในเอโดะ ตั้งแต่ภาพดาราราชูโมะ ภาพดาราคานากิ (ภาพที่ 3) ภาพทิวทัศน์ที่มีชื่อเสียง ภาพโสเภณีชื่อดัง ไปจนกระทั่งภาพเกี่ยวกับเพศที่เรียกว่าซุงกะ (ภาพที่ 4)

เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นสังคมประเพณีนิยมที่มีรูปแบบเคร่งครัด สังคมเอโดะก็อยู่ภายใต้วิธีคิดแบบนี้เช่นเดียวกัน การแยกชนชั้นสูงคือกลุ่มผู้ปกครองกับชามูโร และชนชั้นกลางกับชั้นล่างคือพ่อค้าและคนเมืองทั่วไปออกจากกัน จึงแบ่งแยกกันจากเสื้อผ้าที่สวมใส่และสีสันทนของเสื้อผ้าเหล่านั้นด้วย ในยุคนี้จึงเกิดกฎการห้ามใช้สีเกิดขึ้น

2 สีกับความงามแบบประเพณีญี่ปุ่น

อย่างมีสไตล์

Iki (粋)

smart

ด้วยทัศนคติดังที่กล่าวมาทำให้เกิดความอยากดูดีขึ้นในกลุ่มผู้ชาย นอกเหนือจากการทำตัวให้กล้าหาญ ทำตัวให้ดูดีในสายตาเพศตรงข้าม กลุ่มทางสังคม เช่นนักดับเพลิงยังมีแนวทางในการสร้างสัญลักษณ์ของเครื่องแบบที่ตัวเองสวมใส่ เช่น ตัวทับกิโมโน (ฮัปปิ 法被 ภาพที่ 5) ที่ถูกออกแบบให้เป็นของแต่ละสำนัก ไปป์สูบนุหรีแบบยาวเพื่อความสง่างาม ผ้าใช้งานอเนกประสงค์พิมพ์ลายทะนะนุกุย (手ぬぐい ภาพที่ 6) ที่สวยงาม จนกลายเป็นวิถีการ

ปฏิบัติและรูปแบบในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงวิถีคิดที่ดูจะเต็มไปด้วยความพยายามที่จะทำให้ตัวเองเป็นที่น่าสนใจ ลักษณะโดยรวม ๆ ดังกล่าวเรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า อิคิ (生き) แปลตรงตัวว่า ความเท่า ซึ่งอิคิ หรือ ความเท่านี้เป็นหนึ่งในทัศนคติในการดำรงชีวิตที่มีการแสดงออกในงานศิลปะและออกแบบในยุคสมัยนั้นด้วยเช่นกัน²

ในช่วงกลางของสมัยเอโดะนั้นประชาชนทั่วไปถูกสั่งห้ามใช้สีแดง สีม่วง และสีที่มีความสด ซึ่งถือว่าเป็นสีที่สวยงามใช้สำหรับชนชั้นสูงเท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้ยังคงได้ใช้กลุ่มสีนี้อยู่โดยไม่ขัดต่อระเบียบดังกล่าว จึงมีการเจือสีต่าง ๆ ลงไปในสีที่ถูกห้ามเพื่อลดความสดและความสว่างของเนื้อสี จึงมีผลทำให้เกิดกลุ่มสีน้ำตาล กลุ่มสีเทา และกลุ่มสีน้ำเงินขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก³ กลายเป็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น สีที่มีความหม่น ไม่ชัดเจน มีความคลุมเครือ คือสีที่มีสไตล์หรือมีความเท่า เนื่องจากเป็นสีที่มีความเรียบง่าย สุกุม ไม่โดดเด่น ไม่เผยตัวอย่างโจ่งแจ้ง เพราะทุกสีเกิดจากการผสมเจือสีที่มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และสีที่ได้ชื่อว่าเป็นสีที่มีความเท่า หรือสีแห่งความเท่า (iki na iro 粋な色) อันประกอบด้วย สีเทาหนู (Nezumi-iro 鼠色) สีเทาฟูกะกาวา (fukagawanezu 深川鼠 - Celadon Gray no.86) สีเทาเงิน (ginnezu 銀鼠 - Silver Gray no.4) สีเทาคราม (ainezu 藍鼠 - Smoke Blue no.98) สีเทาอุรุชิ (urushinezu 漆鼠 no.28) และ สีเทาแดงเบนิคาเค (benikakenezumi 紅掛鼠 no.49)

ความคลุมเครือ

Aimai (あいまい)

ambiguous

หนึ่งในสิ่งที่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ทำให้ชาวตะวันตกประหลาดใจ หรือมีปัญหาในการเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่น ก็คือการสื่อสารที่มีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ภาษาญี่ปุ่นนั้นขึ้นชื่อในเรื่องของไวยากรณ์ที่ “ดิ่ง” ความคิดเห็นหรือการตัดสินใจไว้ส่วนท้าย การบอกเล่าเรื่องราวมักจะเว้นที่ว่างเอาไว้ในรูปประโยคเพื่อให้ผู้ฟังตัดสินใจเอาเอง ฯลฯ กล่าวกันว่าการสื่อสารแบบนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการสร้างประโยค ตัดสินใจร่วมกับผู้พูด ไม่บีบบังคับในเชิงรูปประโยคมากเกินไป

ตัวอย่างนอกเหนือจากภาษาก็คืองานศิลปะแขนงต่าง ๆ ในจิตรกรรมญี่ปุ่นแบบประเพณีจะมองค้ประกอบหนึ่งที่ใช้กันเสมอคือก้อนเมฆหรือกลุ่มเมฆ (金雲 ภาพที่ 7) ก้อนเมฆนี้ทำหน้าที่

บั้งส่วนหนึ่ง หรือในบางกรณีก็เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาพ ต่างกับการวาดภาพแบบตะวันตกที่การนำเสนอจุดสนใจ และจุดสำคัญของภาพให้เด่นหรือชัดเจนที่สุด การทำให้ภาพสื่อสารไม่ชัดเจนแบบประเพณีญี่ปุ่นนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจารีตที่ยึดถือกันว่าสิ่งที่เห็นไม่เต็มตา แต่ต้องเติมเต็มด้วยจินตนาการนั้นงามยิ่งกว่าเสียอีก

ในสถาปัตยกรรมญี่ปุ่นนั้นก็มียอดไม้ประกอบหนึ่งที่เรียกว่า เอ็นกะวะ (engawa 縁側) หรือระเบียง องค์กรประกอบนี้ทำให้พื้นที่ภายในและภายนอกเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน และตัดขาดออกจากกัน⁴ ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ใช้อาคาร ณ ช่วงขณะหนึ่ง ๆ สถาปัตยกรรมญี่ปุ่นจึงมีลักษณะพิเศษในแง่ของการมีสวนอยู่ภายนอกซึ่งเชื่อมต่อเข้ากับพื้นที่ภายในผ่านระเบียงและแนวประตูที่ทำจากกระดาษบาง ๆ ฉะนั้นเอ็นกะวะ ซึ่งอยู่กึ่งกลางจึงคลุมเครือไม่น้อยว่าจะทำหน้าที่ใด นอกจากนี้ที่บริเวณระเบียงในแต่ละฤดูยังมีองค์ประกอบสถาปัตยกรรมเพิ่มเติมขึ้นมา ที่น่าสนใจอย่างยิ่งในกรณีนี้ ก็คือในฤดูร้อนที่มักจะมีม่านมู่ลี่ไม้ไผ่ที่เรียกว่า สุดะระ (sudare 簾) มู่ลี่นี้จะใช้ยามที่แสงจัดจ้าของฤดูร้อนจะเล็ดรอดผ่านแนวระเบียงเข้ามา ความชื่นชอบในแสงสลัว⁵ เพื่อก่อให้เกิดองค์ประกอบนี้โดยไม่ต้องสงสัย ยามนั่งอยู่ภายในมองออกไปยังสวนผ่านมู่ลี่สุดะระนี้ ความคลุมเครือของทัศนียภาพที่เห็นไม่ครบนั้นงดงามจับใจผู้ดูเพราะว่าจินตนาการนั้นงามกว่าความเป็นจริงเสมอในวัฒนธรรมญี่ปุ่น⁶

ศิลปะแบบประเพณีของการแสดงอย่างละครโน (Noh 能) หน้ากากที่ใช้ก็ไม่แสดงความรู้สึกใด ๆ แต่ความรู้สึกจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการแสดง อากัปกริยาของนักแสดง ทำให้เกิดแสงที่ตกกระทบที่มีมุม และองศาแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (เนื่องจากละครโนเคลื่อนไหวเพียงเล็กน้อย) จึงจะเห็นว่ามีความเปลี่ยนแปลงอารมณ์ดีใจ โกรธ เสียใจ ซึ่งความคลุมเครือดังกล่าวกลับไปสะท้อนถึงสภาวะจิตใจของผู้ชมในขณะนั้น ๆ มากกว่ามุมมองอื่น

การถูกห้ามใช้สีที่จุดขาดในช่วงกลางเอโดะ ทำให้สีที่ใช้กันมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน หม่นหมอง ขุ่น ไม่สดใส สีย้อมผ้าที่ใช้กันมีความแตกต่างกันมากมายหลายเฉดสี ระดับความต่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ของสีน้ำตาลมีมากถึง 48 เฉด และสีเทาที่เรียกกันว่าสีเทาหนู (Nezumiiro 鼠色) มีอยู่ถึง 100 กว่าเฉด แม้ว่าจะมีสีที่ต่างกันจะมีเพียงเล็กน้อย แต่ทุกเฉดสีก็มีที่มาและชื่อเรียกเป็นของตัวเอง⁷

3 สีเทาในวัฒนธรรมญี่ปุ่น

สีเทาคือสีตรงกลางระหว่างสีขาวและสีดำ ไม่มีสีแดง ไม่มีสีเหลืองหรือสีอื่น ๆ เข้ามาปะปน เรียกได้ว่าเป็นสีที่ไม่ออกค่าสี ในภาษาญี่ปุ่นคำว่าสีเทาใช้ตัวคันจิที่มีความหมายว่าเถ้า (灰) และเนื่องจากเอโดะเป็นเมืองที่มีผู้คนหนาแน่น จึงทำให้เกิดไฟไหม้บ่อยครั้ง เนื่องจากบ้านเรือนที่อยู่ติดกันจำนวนมาก และถนนก็คับแคบ ทำให้การเกิดไฟไหม้ในแต่ละครั้งจึงลุกลามใหญ่โต ด้วยเหตุนี้จึงเปลี่ยนการเรียกสีเทาจากสีเถ้าที่ไม่เป็นมงคลนี้ว่า สีหนู

สีหนู หรือสีเทาหนูได้รับความนิยมอย่างมาก ในช่วงกลางถึงปลายของสมัยเอโดะ กระทั่งมีชื่อเรียกสีกลุ่มนี้ว่าหนูร้อย น้ำตาลสี่สิบแปด (Shijuhacha Hyakunozumi 四十八茶百鼠) ซึ่งทั้งจำนวน 48 และ 100 ไม่ได้หมายถึงมีจำนวนอยู่ตามนั้น แต่มีความหมายว่ามีจำนวนมาก ในบทความนี้ รวมรวบได้ 130 ชื่อเรียก ทั้งนี้มีอยู่หลายเฉดที่มีหลายชื่อเรียก และบางเฉดก็มีชื่อเรียกเดียวแต่มีอยู่หลายเฉด โดยสีน้ำตาลจะใส่คำว่า ชา (cha 茶) ที่ใช้เรียกสีน้ำตาล และสีเทาจะใส่คำว่า หนู (nezu 鼠) ลงไปด้านหลัง ว่าเป็นสีหนูอะไร แต่เพื่อการแปลเป็นภาษาไทยให้ได้ความหมาย ในบทความนี้จึงขอแปลว่า สีเทาอะไรแทน ภาพลักษณ์ที่ดีของหนู ยังทำให้ในช่วงต้นเอโดะมีความนิยมในการเลี้ยงหนูเกิดขึ้นด้วย (ภาพที่ 8)

ชื่อเรียกของสีเทาแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

พืช	เช่น ดอก, ผล, ใบ, หนุ่, ต้นไม้, ยางไม้, ผลไม้ เป็นต้น
พืชย้อมผ้า	เช่น ดอกคำฝอย, คราม, ไ้ก, ชา, รากมูราซากิ เป็นต้น
นก	เช่น นกโศก, นกพิราบ, นกฮิว, นกไนติงเกล เป็นต้น
ปรากฏการณ์บนท้องฟ้า	เช่น เบิกฟ้า, รุ่งอรุณ, ท้องฟ้า, เมฆ เป็นต้น
บุคคล	เช่น เจ้าชายเกนจิ, อาจารย์ซาริควิ เป็นต้น
สถานที่	เช่น เอโดะ, เกียวโต, นานิวะ (โอซาก้า) เป็นต้น
สิ่งของ	เช่น กำแพง, อาหาร, น้ำ, โลหะ เป็นต้น
แม่น้ำ	เช่น แม่น้ำคาโมกาว่า, แม่น้ำฟูเกกาว่า เป็นต้น
โชค มงคล	เช่น อายุยืน, ชัยชนะ เป็นต้น
สัญลักษณ์	เช่น ตำแหน่ง, สาวสวย เป็นต้น

กฎหมายฟุเมิเออ (shashikinrei 奢侈禁止令) ที่เกิดขึ้นในสมัยเอโดะ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดสีเทาจำนวนมากขึ้นได้อย่างไร ข้อห้ามนี้ทำให้ชาวเมืองถึงจะมีเงินก็ไม่สามารถใช้จ่ายอย่าง

ฟุ่มเพียงพอได้ จึงทำให้ข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชาวเมืองทั่วไป (ภาพที่ 9) กับชนชั้นสูง ชุนนาง และเจ้านายนั้นแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นชนิดของผ้า ลักษณะของเนื้อผ้า ไปจนกระทั่งสีของผ้า ซึ่งผ้าที่สีสวยสดใสก็เกิดจากสีย้อมผ้าราคาแพงซึ่งถูกห้าม เพื่อหลีกเลี่ยงกฎข้อห้ามนี้ สีใหม่ ๆ จึงถูกผสมขึ้น ทั้งจากสีเดิมแล้วเพิ่มเติมสีเทาลงไปแล้วเติมคำว่า หนู (เทา) ลงไปในชื่อ หรือสีที่ผสมขึ้นมาใหม่ ความแตกต่างกันเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้ จึงทำให้เกิดสีเทาหลากหลายเฉดขึ้น

4 สีเทาในกลุ่มต่าง ๆ

สีเทาแบบเอโดะแสดงถึง ความสงบเยือกเย็น ความลึนดี ความเท่ ไม่ว่าจะเนื้อสีจะสดสักแค่ไหนเพียงแต่ผสมสีเทาลงไปก็ทำให้ความรู้สึกดังกล่าวได้ เฉดสีที่ค่อนข้างหลากหลายนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 กลุ่มดังนี้ (กลุ่มสีเทา, กลุ่มสีแดง, กลุ่มสีส้ม, กลุ่มสีเหลือง, กลุ่มสีเขียว, กลุ่มสีน้ำเงินเขียว, กลุ่มสีน้ำเงิน และกลุ่มสีม่วง)

4.1 กลุ่มสีเทา

สีเทากลุ่มนี้ คือสีเทาที่ไม่ได้เกิดจากการผสมสีอื่น ๆ แต่เป็นค่าความอ่อนเข้มของเฉดสีดำที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ชั้น เริ่มจากค่าอ่อนสุดไปเข้มสุดดังนี้

ใสสะอาด (清)	เช่น สีเทาขาว (shironezu 白鼠 - Pearl Gray no.11)
อ่อน (淡)	เช่น สีเทาเงิน (ginnezu 銀鼠 - Silver Gray no.4)
หนัก (重)	เช่น สีเทาดิบ (sunezu 素鼠 - Mouse Gray no.13)
เข้ม (濃)	เช่น สีเทาคู่น้ำ (dobunozumi 井鼠 - Dove Gray no.14)
ไหม้ (焦)	เช่น สีเทาดำ (kuronezu 黒鼠 no.5)

สีเทาเมฆจาง (usugumonezu 薄雲鼠 no.2) เป็นลักษณะของท้องฟ้าสว่างที่มีเมฆจาง ๆ ลอยอยู่ (ภาพที่ 10) แต่สีเทาเมฆลอยไกล (kumoinezu 雲井鼠 no.6 และ 雲居鼠 no.7) นั้นไม่ใช่เพียงแต่เป็นสีเทาสว่างที่มีกลุ่มเมฆอยู่ไกล ๆ แต่ยังเปรียบเหมือนกับสถานะ ชนชั้นที่มีความแตกต่างและห่างไกล

หนึ่งในสีเทาอ่อนสดใสและงามสง่ามีรสนิยม ที่ได้รับความนิยมอย่างมากสีหนึ่งในสมัยเอโดะ

คือสีเทาโคมาจิ (komachinezu 小町鼠 no.9) ซึ่งโอโนะ โคมาจิ เป็นชื่อของสาวงาม ในยุคต้นของเอโดะที่มีชื่อเสียงว่า "งาม" แม้จนในปัจจุบัน การใช้ชื่อของโคมาจิทำให้สินค้าขายได้ง่ายขึ้นในหมู่วัยรุ่น

สีเทาโอเมชิ (omeshinezu 御召鼠 no.3) โอเมชิแปลว่าการสวมใส่ สีนี้นำมาจากสีผ้าที่โทคุกาวา อิเอะนาริ (Tokugawa Ienari) นิยมสวมใส่

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
1	うすねず 薄鼠	usunezu	เทาอ่อน		0, 0, 0, 20
2	うすくもねず 薄雲鼠	usugumonezu	เทาเมฆจาง		3, 2, 0, 20
3	おめしねず 御召鼠	omeshinezu	เทาโอเมชิ		0, 0, 0, 65
4	ぎんねず 銀鼠	ginnezu	เทาเงิน	Sliver Gray	1, 1, 0, 31
5	くろねず 黒鼠	kuronezu	เทาดำ		20, 20, 20, 92
6	くもいねず 雲井鼠	kumoinezu	เทาเมฆลอยไกล		0, 0, 0, 10
7	くもいねず 雲居鼠	kumoinezu	เทาเมฆลอยไกล		0, 0, 0, 10
8	こいねず 濃鼠	koinezu	เทาเข้ม		20, 20, 20, 92
9	こまちねず 小町鼠	komachinezu	เทาโคมาจิ		0, 3, 0, 15
10	しらうめねず 白梅鼠	shiraumenezu	เทาดอกบ๊วยขาว		0, 5, 1, 10
11	しらねず 白鼠	shironezu	เทาขาว	Pearl Gray	0, 0, 0, 15
12	しげねず 繁鼠	shigenezu	เทาพงไม้		20, 20, 20, 92
13	すねず 素鼠	sunezu	เทาดิบ	Mouse Gray	0, 0, 0, 65
14	とぶねずみ 井鼠	dobunezumi	เทาคุน้ำ	Dove Gray	0, 0, 0, 85
15	とぶねず 溝鼠	dobunezu	เทาท้องร่อง		0, 0, 0, 85
16	なかねず 中鼠	nakanezu	เทากลาง		0, 0, 0, 65
17	ねずみいろ 鼠色	nezumiiro	สีเทาหนู		0, 0, 0, 65
18	ねずみしの 鼠志野	nezumishino	เทาชิโนะ		11, 15, 0, 60
19	むささびいろ 麴鼠色	musasabiuro	สีเทากระรอก		0, 38, 30, 60

※ ค่าสี CMYK มาจาก 内田広由紀 (2014) 『和の色事典』 視覚デザイン研究所. 302.

4.2 กลุ่มสีแดง

ดอกเบนินิ (benibana 紅花) หรือดอกคำฝอย ในช่วงหน้าร้อนนั้นจะมีสีเหลืองสดใส แต่พอเข้าช่วงฤดูใบไม้ร่วงก็จะเปลี่ยนเป็นสีแดงสดที่ใช้ในการย้อมผ้า สีเทาแดงเบนินิ (beninezu 紅鼠 no.46) เป็นสีเรียบสวยเด่น และยังคงดูดีจึงเหมาะสำหรับผู้หญิง ส่วนสีเทาแดงเบนินิเคชิ (benikeshinezu 紅滅鼠 no.47 และ 紅滅鼠 no.48) ก็เป็นสีเรียบ ๆ ที่มีเนื้อสีมากกว่า ในกลุ่มสีเจือแดงนี้ยังมีค่าสีใกล้เคียงกันมาก เช่น มีความหม่นของสีเพิ่มขึ้นอย่าง สีเทาถั่วแดง (azukinezu 小豆鼠 no.20) ช่วงเวลาที่กำลังจะรุ่งอรุณของสีเทาเบิกฟ้า (akatsukinezu 暁鼠 no.21) สีที่มีแดงเข้มผสมอยู่มากขึ้นอีกระดับ อย่างสีแดงขริม (enjinezu 臘脂鼠 no.30) มีงามเด่นสง่าดูสงบ

สีเทาอุ่งเป็นสีที่มีความงดงาม และได้รับความนิยมอย่างมาก ตั้งแต่ช่วงกลางเอโดะจนถึงต้นโชวะ ในภาษาญี่ปุ่นใช้คันจิตัวเดียวกัน 葡萄鼠 แต่ออกเสียงเป็น 2 เสียงว่า ebinezu (no.32) และ budōnezu (no.44) ทั้งนี้สีเทาอุ่งก็มีอยู่ในเจดสีม่วง (no.119 และ no.128) ด้วย

สีเทาแดงอ่อน ๆ ของสีเทาดอกบ๊วย (umenezu - Rose Gray 梅鼠 no.23) ให้ความรู้สึกเหมือนมีดอกบ๊วยผลอมอยู่ในเทา เป็นสีที่มีงามสง่าและอ่อนลงมาอีกระดับ เป็นชื่อสีที่มาจากท่าเรือของเมืองโอซาก้า สีเทานานิวะ (naniwanezu - 浪花鼠 no.41) (ภาพที่ 11) และจางลงไปกว่าสีเทาดอกบ๊วยจาง (usuumenezu - Foggy Rose 薄梅鼠 no.24) ที่สว่างและอ่อนกว่าสีเทาดอกบ๊วย สีเดียวกันนี้ยังมีชื่อสีว่าสีเทานูงโกะ (bungonezu - Rose Gray 豊後鼠 no.45) ที่มาจากสถานที่เก็บบ๊วยอีกด้วย อีกสีที่มีความใกล้เคียงกันอย่างมากกับสีเทาดอกบ๊วย ก็คือสีเทาซากุระ (sakuranezu - Silver Pink 桜鼠 no.35) ดอกไม้ที่เป็นที่ชื่นชอบอย่างมากของชาวญี่ปุ่น สีนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางสมัยเอโดะถูกใช้กันอย่างต่อเนื่องไปจนถึงสมัยเมจิ

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
20	あずき鼠 小豆鼠	azukinezu	เทาถั่วแดง		0, 30, 15, 50
21	あかつき鼠 暁鼠	akatsukinezu	เทาเบิกฟ้า		0, 30, 15, 60
22	あぐね鼠 灰汁鼠	akunezu	เทาขี้เถ้า		0, 15, 11, 40
23	うめ鼠 梅鼠	umenezu	เทาดอกบ๊วย	Rose Gray	0, 20, 10, 30

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
24	うすうめ鼠 薄梅鼠	usumenezu	เทาดอกบ๊วยจาง	Foggy Rose	0, 10, 5, 15
25	うすざくら鼠 薄桜鼠	usuzakuranezu	เทาซากุระจาง		
26	うすべに鼠 薄紅鼠	usubeninezu	เทาแดงอ่อน		
27	うすもも鼠 薄桃鼠	usumomonezu	เทาลูกท้ออ่อน		
28	うるし鼠 漆鼠	urushinezu	เทาอุรุชิ		
29	うすこう鼠 薄香鼠	usukōnezu	เทากลิ่นอ่อน	Ice Beige	10, 20, 20, 10
30	えんじ鼠 藤脂鼠	enjinezu	เทาแดงขรึม		0, 35, 9, 60
31	えび鼠 海老鼠	ebinezu	เทาเปลือกกุ้ง		
32	えび鼠 葡萄鼠	ebinezu	เทาองุ่นแดง	Dark Rose Gray	8, 30, 0, 70
33	くり鼠色 栗鼠色	kurinezumiuro	เทาเกาลัด	Dove Gray	0, 25, 25, 65
34	げんじ鼠 源氏鼠	genjinezu	เทาเจ้าชายγενจิ		8, 30, 0, 40
35	さくら鼠 桜鼠	sakuranezu	เทาซากุระ	Silver Pink	0, 15, 4, 30
36	さが鼠 嵯峨鼠	saganezu	เทาชะกะ		0, 30, 23, 40
37	しょうじょう鼠 猩々鼠	shōshōnezu	เทาสิงอุรังอุตัง		
38	とき鼠 鶺鴒鼠	tokinezu	เทานกโตติ		0, 15, 11, 25
39	ときいろ鼠 鶺鴒色鼠	tokiironezu	เทาสีนกกโตติ		0, 15, 11, 25
40	ときいろ鼠 時色鼠	tokiironezu	เทาโตติ		
41	なにわ鼠 浪花鼠	naniwanezu	เทานานิวะ		0, 20, 10, 20
42	ねぎし鼠 根岸鼠	negishinezu	เทาเนกิชิ		
43	ひので鼠 日の出鼠	hinodenezu	เทารุ่งอรุณ		
44	ぶどう鼠 葡萄鼠	budōnezu	เทาองุ่นแดง	Dark Rose Gray	8, 30, 0, 70
45	ぶんご鼠 豊後鼠	bungonezu	เทาบุงโกะ	Rose Gray	0, 20, 10, 30
46	べに鼠 紅鼠	beninezu	เทาแดงเบนิ		0, 30, 15, 30
47	べにけし鼠 紅消鼠	benikeshinezu	เทาแดงเบนิเคชิ	Black Berry	0, 30, 11, 50
48	べにけし鼠 紅滅鼠	benikeshinezu	เทาแดงเบนิเคชิ		0, 30, 11, 50

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
49	べにかけねずみ 紅掛鼠	benikakenezumi	เทาแดงเบนิกาเค		0, 30, 11, 45
50	ぼたんねずみ 牡丹鼠	botonnezu	เทาโบตัน	Maroon Gray	0, 50, 0, 50
51	みやこねずみ 都鼠	miyakonezu	เทาเมืองหลวง		0, 12, 6, 50
52	ももねずみ 桃鼠	mononezu	เทาลูกท้อ		

4.3 กลุ่มสีสี่

สีเทาน้ำตาล (chanezu 茶鼠 no.60) สีเทาและสีน้ำตาลเป็นที่นิยมอย่างมาก ในช่วงกลางสมัยเอโดะ สีเทาน้ำตาลนี้จึงเป็นการรวมกันระหว่างสองสีที่ได้รับความนิยมสูงสุด ซึ่งในปัจจุบันเองสีเทาน้ำตาลก็ยังถ่ายทอดกลิ่นอายความเป็นญี่ปุ่นได้อย่างดี อย่างในภาพพิมพ์แกะไม้อุคิโยเอะสาวงามภาพนี้ (ภาพที่ 12) สีเทาเจื่อน้ำตาล (chakenezu 茶気鼠 no.61) คล้ายกับสีเทาน้ำตาลแต่มีส่วนผสมของสีเหลืองน้อยกว่า จึงเป็นสีเทาที่ดูอบอุ่นดูดีมีราคา

สีเทาดอกโจจิ (chōjinezu 丁子鼠 no.62) ดอกโจจิเป็นไม้หอมที่นิยมใช้ย้อมผ้าตั้งแต่อดีต สีที่ได้จึงดูดีมีราคานิยม พอเข้าเอโดะดอกโจจิจึงถูกนำมาเจือกับสีเทาให้ดูหม่น และดูอบอุ่นละมุน สีที่ใกล้เคียงกันนี้ยังมี สีเทาผนัง (kabenezu 壁鼠 no.55) ส่วนสีเทาผนังหมาด (namakabenezu 生壁鼠 no.64) นั้น จะมีสีที่เข้มกว่าเหมือนผนังที่กำลังเปียกอยู่ ความเข้มใกล้เคียงกับสีเทาโอ๊ก (tsurubaminezu 榎鼠 no.63) สีโอ๊กเดิมเป็นสีสำหรับทาสชายหญิง พอเข้าเอโดะจึงนำมาผสมกับเทาแล้วเกิดสีเทาโอ๊กขึ้น

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
53	うすちやねずみ 薄茶鼠	utsuchanezu	เทาชาอ่อน		
54	えんしゅうねずみ 遠州鼠	enshūnezu	เทาโคโบริเอ็นชู		0, 9, 12, 25
55	かべねずみ 壁鼠	kabenezu	เทาผนัง		0, 15, 20, 40
56	きぬねずみ 絹鼠	kinunezu	เทาเส้นไหม		0, 3, 6, 30
57	くちばねずみ 朽葉鼠	kuchibanezu	เทาใบไม้แห้ง	Otter Gray	20, 40, 40, 30
58	けしずみねずみ 消炭鼠	keshizuminezu	เทาถ่านมอด		0, 5, 10, 50

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
59	濃茶鼠 こいちねず	koichanezu	เทาน้ำตาลเข้ม		
60	茶鼠 ちねず	chanezu	เทาน้ำตาล		0, 23, 30, 50
61	茶気鼠 ちけねず	chakenezu	เทาเจื่อน้ำตาล		0, 11, 15, 50
62	丁子鼠 ちよじねず	chōjinezu	เทาดอกโจจิ		0, 13, 20, 40
63	椽鼠 つるばみねず	tsurubaminezu	เทาอี๊ก		0, 18, 25, 60
64	生壁鼠 なまかべねず	namakabenezu	เทาผนังหมาด		0, 15, 30, 60
65	山吹鼠 やまぶきねず	yamabukinezu	เทาดอกยามานูกิ		0, 15, 50, 30

4.4 กลุ่มสีเหลือง

สีเทาเอโดะ (edonezu 江戸鼠 no.67) เป็นสีเทาที่ใช้ตั้งแต่ช่วงกลางเอโดะ ผู้คนสมัยใหม่ที่มองเข้าไปจะเห็นว่าเป็นสีจืด ๆ ไม่มีความพิเศษอะไร แต่สำหรับชาวเอโดะนี่คือสีที่แสดงออกถึงความมีสไตล์ ปราดเปรี้ยว สวมใส่สบาย (ภาพที่ 13) สีกลุ่มนี้เป็นสีเทาที่มีผสมสีเหลืองค่อนข้างมาก เมื่อผสมกันแล้วจึงจะเห็นว่าออกเป็นสีเขียว อย่างสีเทาจอกแทน (ukikusanezu 浮草鼠 no.66) ดูเป็นสีเขียวมากกว่าจะเป็นสีเทา กระทั่งสีเทาเหลืองไข่ (tamagonezu 玉子鼠 no.71 และ 卵鼠 no.72) ก็มีส่วนผสมของสีเทาน้อย จึงทำให้คล้ายกับเป็นสีเหลืองหม่น

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
66	浮草鼠 うきくさねず	ukikusanezu	เทาจอกแทน		3, 0, 23, 55
67	江戸鼠 えどねず	edonezu	เทาเอโดะ		0, 3, 30, 50
68	黄鼠 きねず	kinezu	เทาเหลือง		0, 0, 30, 40
69	黄金鼠 こがねねず	koganenezu	เทาทองคำ		0, 15, 60, 50
70	呉竹鼠 くれたけねず	kuretakenezu	เทาไผ่คุระ		5, 0, 50, 50
71	玉子鼠 たまごねず	tamagonezu	เทาเหลืองไข่		0, 4, 40, 25
72	卵鼠 たまごねず	tamagonezu	เทาเหลืองไข่		0, 4, 40, 25
73	鶺鴒鼠 ひわねず	hiwanezu	เทาเหลืองนกฮิวะ	Olive Drab	30, 30, 50, 40

4.5 กลุ่มสีเขียว

สีเทานี้แทบจะไม่เห็นเป็นสีเทา แต่จะออกไปเป็นสีเขียวที่มีความเข้มอ่อนที่แตกต่างกัน ชื่อของสีกลุ่มนี้ส่วนมากจึงมาจากใบไม้และแม่น้ำ เช่น สีเทาใบหลิวอ่อน (aoyaginezu 青柳鼠 no.74) เป็นสีเขียวที่ดูสดกว่า สีเทาใบหลิว (yanaginezu 柳鼠 no.90) สีเทาริคิว (beninezu 利休鼠 no.92) เป็นชื่อของอาจารย์ชาผู้มีชื่อเสียง เช่น โนะ ริคิว โดยสีเทานี้จึงมีสีเขียวแบบสีของใบชาผสมอยู่ สีเทาใบหลิว (yanaginezu 柳鼠 no.90)

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
74	あおやなぎねず 青柳鼠	aoyaginezu	เทาใบหลิวอ่อน		19, 0, 30, 50
75	うらはねず 裏葉鼠	urahanezu	เทาหลังใบ	Green Haze	20, 10, 20, 10
76	うぐいすねず 鶯鼠	uguisunezu	เทานกไนติงเกล		
77	かもがわねず 鴨川鼠	kamogawanezu	เทาคาโมกาวา		25, 0, 25, 30
78	かもがわねず 加茂川鼠	kamogawanezu	เทาคาโมกาวา		25, 0, 25, 30
79	ぐんかつねず 軍勝鼠	gunkatsunezu	เทาขุนคะทสึ		30, 0, 15, 70
80	こいりきゅうねず 濃利休鼠	koirikyūnezu	เทาริคิวเข้ม		
81	さつまねず 薩摩鼠	satsumanezu	เทาสะทสึมะ		10, 0, 40, 60
82	しままつねず 島松鼠	shimamatsunezu	เทาสนเกาะ		40, 0, 40, 50
83	せいじねず 青磁鼠	seijinezu	เทาซิลลาดล		
84	そうしねずみ 相思鼠	sōshinezumi	เทานกไซชิ		23, 0, 60, 50
85	ちとせねず 千歳鼠	chitosenezu	เทาพันปี		
86	ふかがわねず 深川鼠	fukagawanezu	เทาฟูกะกาวา	Aqua Gray	30, 0, 15, 40
87	まつばねず 松葉鼠	matsubanezu	เทาใบสน		23, 0, 30, 70
88	まつぢねず 抹茶鼠		เทาชาเขียว		
89	みるねず 海松鼠	mirunezu	เทาสนทะเล		
90	やなぎねず 柳鼠	yanaginezu	เทาใบหลิว	Eggshell Green	6, 0, 25, 50
91	よどねず 淀鼠	yodonezu	เทาโยโด		15, 0, 20, 40
92	りきゅうねず 利休鼠	rikyūnezu	เทาริคิว	Celadon Gray	15, 0, 20, 40

4.6 กลุ่มสีน้ำเงินเขียว

สีเทาสารพัน (chigusanezu 千種鼠 no.94) สีเทาสารพัด (chigusanezu 千草鼠 no.95) ออกเสียงเหมือนกันแต่ใช้ตัวคันจิคนละตัว หมายถึงหลากหลายประเภทของใบไม้ใบหญ้า เป็นสีเทาปนน้ำเงินเขียวเข้ม นิยมใช้ย้อมกิโมโนเก่า เวลาสวมใส่จะดูไม่สกปรก

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
93	浅葱鼠	asaginezu	เทาต้นหอมบาง	Sky Gray	30, 0, 11, 30
94	千種鼠	chigusanezu	เทาสารพัน	Smoky Leaf	35, 0, 26, 60
95	千草鼠	chigusanezu	เทาสารพัด	Smoky Leaf	35, 0, 26, 60
96	鉄鼠	tenezu	เทาเหล็ก		30, 0, 15, 80
97	水浅葱鼠	mizuasaginezu	เทาต้นหอมอ่อน		

4.7 กลุ่มสีน้ำเงิน

สีน้ำเงินในสมัยโบราณเป็นสีที่ชาวบ้านทั่วไปนั้น ไม่มีโอกาสที่จะได้ใช้เพราะเป็นสีที่ย้อมติดยาก จนกระทั่งเกิดผ้าฝ้ายการย้อมสีน้ำเงินจึงแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นสีย้อมผ้าหลักของญี่ปุ่นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สีเทาดราม (ainezu 藍鼠 no.98) เป็นสีเทาที่เพิ่มสีครามลงไป สีนี้นี้มีค่าสีเดียวกัน แต่ชื่อเรียกแตกต่างกันจำนวนมาก เช่น สีเทาปนคราม (aiminezu 藍味鼠 no.99) สีเทาเจือคราม (aikenezu 藍気鼠 no.100) และโดยเฉพาะ สีเทาดรามสด (aioinezu 藍生鼠 no.101 และ 相生鼠 no.102) เป็นสีที่ใส่แล้วดี เปรียบเปรยว่า ต้นไม้หนึ่งรากมีสองลำต้น เหมือนคู่สามีภรรยาที่รักกันยาวนาน ดังสำนวนภาษาไทยว่า อยู่กันจนถึงถือไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร

ในกลุ่มนี้ยังรวมถึงสีฟ้าด้วย สีเทาท้องฟ้า (soraironezu 空色鼠 no.111) คือเทาสว่างมีน้ำเงินเจือ คล้ายท้องฟ้าที่มีเมฆจาง ๆ ส่วนสีเทาสีน้ำ (mizuironezu 水色鼠 no.115) และสีเทาเกียวโต (kyōnezu 京鼠 no.107) ก็เนื้อสีเดียวกันแต่คนละชื่อเรียก

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
98	藍鼠	ainezu	เทาดราม	Smoke Blue	35, 9, 0, 70

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
99	あいみねず 藍味鼠	aiminezu	เทาปนคราม	Smoke Blue	35, 9, 0, 70
100	あいけねず 藍気鼠	aikenezu	เทาเจือคราม		35, 9, 0, 70
101	あいせいねず 藍生鼠	aioinezu	เทาครามสด		35, 9, 0, 70
102	あいせいねず 相生鼠	aioinezu	เทาครามสด		35, 9, 0, 70
103	あおねず 青鼠	aonezu	เทาน้ำเงิน		
104	うすあいねず 薄藍鼠	usuainezu	เทาครามอ่อน	Blue Mist	
105	うすはなだねず 薄縹鼠	usuhanadanezu	เทาทุ่งดอกไม้อ่อน		
106	うすみずいろねず 薄水色鼠	usumizuironezu	เทาฟ้าอ่อน		
107	きょうねず 京鼠	kyōnezu	เทาเขียวโต		15, 0, 0, 25
108	にんねず 紺鼠	ninnezu	เทากรมท่า	Slate Violet	30, 15, 0, 80
109	さびねず 錆鼠	sabinezu	เทาสนิม		30, 8, 0, 80
110	せいたいねず 青袋鼠	seitainezu	เทาเซไต		30, 8, 0, 30
111	そらいろねず 空色鼠	soraironezu	เทาท้องฟ้า		15, 0, 0, 25
112	なんどねず 納戸鼠	nandonezu	เทาห้องเสื้อผ้า		30, 0, 8, 60
113	たかさごねず 高砂鼠	takasagonezu	เทาทาคาสะโกะ		
114	はなだねず 縹鼠	hanadanezu	เทาทุ่งดอกไม้		
115	みずいろねず 水色鼠	mizuironezu	เทาสีน้ำ		15, 0, 0, 25
116	みなとねず 湊鼠	minatonezu	เทาท่าเรือ		30, 4, 0, 40

4.8 กลุ่มสีม่วง

สีเทาอุนม่วง (ebinezu 葡萄鼠 no.119 และ budōnezu no.128) เป็นสีที่ได้รับความนิยมอย่างมาก คล้ายกับสีเทาดอกคิเคียว (kikyōnezu 桔梗鼠 no.121) และสีเทาขุนนาง (kizokunezu 貴族鼠 no.120) อีกสีที่ทำให้นึกไปถึงขุนนาง มีความงดงามแบบมียาบี คือสีเทาม่วง (murasakinezu 紫鼠 no.130) นิยมใช้กันสำหรับหน้าร้อน ทำให้รู้สึกเย็นสบายตาขึ้น (ภาพที่ 14)

ลำดับ	ภาษาญี่ปุ่น	เสียงอ่าน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ค่าสี CMYK
117	うすふじねず 薄藤鼠	usufujinezu	เทาดอกฟูจิอ่อน	Lavender Mist	20, 20, 10, 0
118	うすむらさきねず 薄紫鼠	usumurasakinezu	เทาม่วงอ่อน		
119	えびねず 葡萄鼠	ebinezu	เทาองุ่นม่วง	Plum Purple	45, 34, 0, 60
120	きぞくねず 貴族鼠	kizokunezu	เทาขุนนาง	Grape Gray	20, 20, 0, 30
121	ききょねず 桔梗鼠	kikyōnezū	เทาดอกคิเคียว	Grape Gray	27, 30, 0, 50
122	にむらさきねず 濃紫鼠	nimurasakinezu	เทาม่วงเข้ม		
123	そうしねず 相思鼠	sōshinezū	เทานกโซชิชิ		30, 23, 0, 45
124	たまずさねず 玉草鼠	tamazusanezu	เทาจดหมาย		
125	つるばねずみ つるば鼠	tsurubanezumi	เทาปีกนกกระเรียน		20, 15, 0, 20
126	のだねず 野田鼠	nodanezu	เทาโนะตะ		
127	はとばねずみ 鳩羽鼠	hatobanezumi	เทาปีกนกพิราบ	Lilac Hazy	8, 15, 0, 50
128	ぶどうねず 葡萄鼠	budōnezū	เทาองุ่นม่วง	Plum Purple	45, 34, 0, 60
129	ふじねず 藤鼠	fujinezū	เทาดอกฟูจิ	Lavender Gray	20, 18, 0, 40
130	むらさきねず 紫鼠	murasakinezū	เทาม่วง		11, 15, 0, 40

สรุป

จะเห็นได้ว่า รสนิยมเกี่ยวกับเรื่องสีในงานศิลปะและงานออกแบบของแต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีที่มาและพัฒนาการในประวัติศาสตร์ของตนเอง การศึกษาเรื่องนี้จะช่วยทำให้เราเข้าใจศิลปะของแต่ละชาติได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ยังอาจจะนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาศิลปะของไทยได้อีกด้วย

เชิงอรรถ

- 1 ชัยยศ อิชฎิวรพันธุ์. “บริบททางสังคมวัฒนธรรมของภาพขุนกะ” (วารสารศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2015), 2 (2), 96-97.
- 2 จิรายุ พงษ์วรุตม์. “ความงามแบบประเพณีญี่ปุ่นในงานออกแบบกราฟิกโปสเตอร์สมัยใหม่และร่วมสมัย” (วารสารศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2015), 3 (1), 77.
- 3 Jirayu Pongvarut. A Study on Traditional Beauty Conceptions in Japanese Contemporary Graphic Design (Doctoral Dissertation). Joshibi University of Art and Design, Japan. 2013. トラユ ポンワルツト (2013) 「日本の現代グラフィックデザインにおける伝統的な表現特性に関する研究」 女子美術大学. 博士論文. 45-46.
- 4 Nitschke Günter. “EN-Transactional Space” (From Shinto to Ando: Studies in Architectural Anthropology in Japan, Academy Press: New York 1993) 85-93.
- 5 จุนอิชิโร ทานิชากิ. เยิรเงาสลัว. (กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์), 2553.
- 6 Takeshi Nakagawa. Japanese House : In Space, Memory and Language. Translated by Geraldine Harcourt (Tokyo: The International House of Japan), 2005. 29-38
- 7 จิรายุ พงษ์วรุตม์. “ความงามแบบประเพณีญี่ปุ่นในงานออกแบบกราฟิกโปสเตอร์สมัยใหม่และร่วมสมัย” (วารสารศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2015), 3 (1), 81-82.
- 8 เล่มเดียวกัน. 82.

USSTANUKSU

จิรายุ พงษ์วรุฒม์. “ความงามแบบประเพณีญี่ปุ่นในงานออกแบบกราฟิกโปสเตอร์สมัยใหม่และร่วมสมัย”. วารสารศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 3 (1), 2015.

จุนอิชิโร ทานิชากิ. เียร์เงาสลัว. (กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์), 2553.

ชัยยศ อิษฏ์วรพันธุ์. “บริบททางสังคมวัฒนธรรมของภาพชุดนกะ” (วารสารศิลป์ พีระศรี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2015), 2 (2), 96-97.

Jirayu Pongvarut. A Study on Traditional Beauty Conceptions in Japanese Contemporary Graphic Design (Doctoral Dissertation). Joshibi University of Art and Design, Japan.

Nitschke Günter. “EN-Transactional Space” (From Shinto to Ando: Studies in Architectural Anthropology in Japan, Academy Press: New York 1993) 85-93.

丸山伸彦 (2012) 『日本史色彩事典』 吉川弘文館. 453.

吉村耕治、山田有子 (2014) 「日英語の色名に見られる木の文化と石の文化の相違: 灰色・Mouse・Beige などGray系を中心に(研究発表,第45回全国大会発表論文集)」 『日本色彩学会誌』 38(3)、158-159.

九鬼周造 (2008) 『対訳「いき」の構造』 講談社. 213.

三井秀樹 (2008) 『かたちの日本美—和のデザイン学』 日本放送出版協会. 213.

小林忠雄 (2000) 『江戸・東京はどんな色—色彩表現を読む』 教育出版. 181.

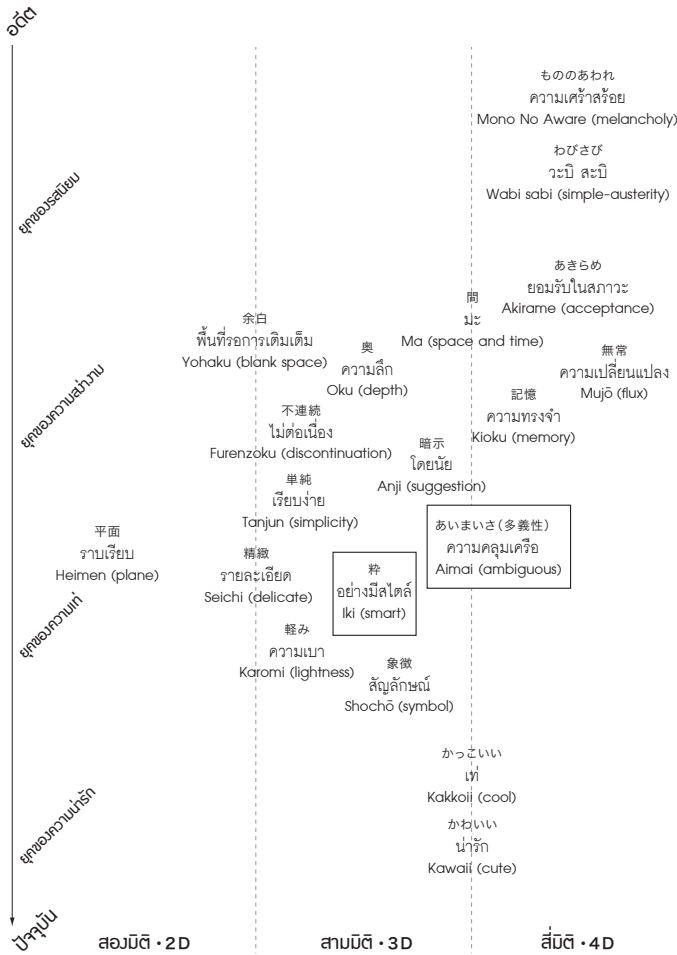
早坂優子 (2014) 『和の色のものがたり 季節と暮らす365色』 視覚デザイン研究所. 128.

早坂優子 (2014) 『和の色のものがたり 歴史を彩る390色』 視覚デザイン研究所. 128.

長崎盛輝 (1990) 『色・彩飾の日本史—日本人はいかに色に生きてきたか』 淡交社. 247.

内田広由紀 (2014) 『和の色事典』 視覚デザイン研究所. 302.

浜田信義 (2011) 『日本の伝統色』 パイインターナショナル. 192.

ภาพที่ 1

ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียภาพแบบศิลปะในงานสองมิติ สามมิติ และสี่มิติ ตามยุคต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในกรอบสี่เหลี่ยมเน้นให้เห็นว่า “อย่างมีสไตล์” และ “ความคลุมเครือ” เป็นสุนทรียภาพที่อยู่ในยุคของความเท่าเหมือนกัน ซึ่งในที่นี้หมายถึงสมัยเอโดะ

ภาพที่ 2

Suzuki Harunobu

Woman Admiring Plum Blossoms at Night

Polychrome woodblock print with embossing (karazuri); ink and color on paper

32.4 × 21.0 cm

18th century

ที่มา : The Metropolitan Museum of Art

ภาพที่ 3

Tōshūsai Sharaku

Ōtani Oniji III as Yakko Edobei in the Play The Colored Reins of a Loving Wife

Polychrome woodblock print; ink, color, white mica on paper

38.1 × 25.1 cm

1794

ที่มา : The Metropolitan Museum of Art

ภาพที่ 4

Utamaro Kitagawa

Lovers in the Private Second Floor Room of a Tea House (Poem of the pillow)

Woodblock print; ink and color on paper

27.0 × 38.8 cm

1788

ที่มา : The British Museum

ภาพที่ 5

Utagawa Kuniaki

Firefighter of the Edo

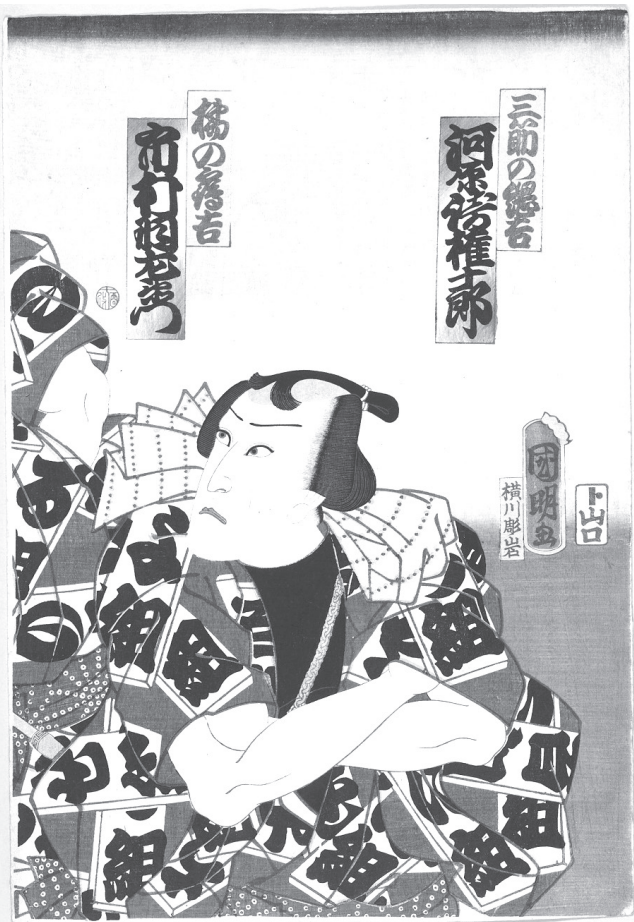
Woodblock print; ink and color on paper

37.3 × 25.5 cm (3 pieces)

1861

ที่มา : The Tsubouchi Memorial Theatre Museum of Waseda University

ภาพที่ 6

Kitagawa Utamaro

The Face of Oshun, Wife of Denbei

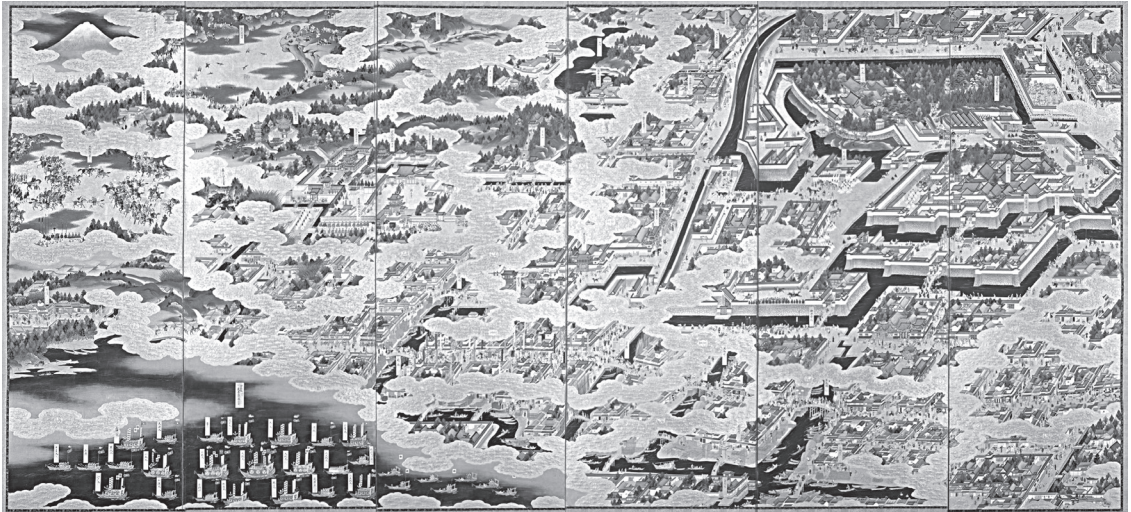
Woodblock print; ink and color on paper

37 × 25 cm

1798

ที่มา : The Museum of Fine Arts, Boston (the “MFA”)

ภาพที่ 7

Unknown

View of Edo

pair of six-panel folding screens

162.5 × 366.0 cm (each)

17th century

ภาพที่ 8

Ippitsusai Bunchō

Segawa Kikunojō II

Woodblock print; ink and color on paper

32 × 14.8 cm

1770

ที่มา : The Tsubouchi Memorial Theatre Museum of Waseda University

ภาพที่ 9

Utamaro Kitagawa

Kitchen Scene

Dptych of polychrome woodblock prints; ink and color on paper

37.1 × 50.2 cm

ca.1794-95

ที่มา : The Metropolitan Museum of Art

ภาพที่ 10

Utagawa Hiroshige

Hara, no.14 from the series Fifty-three Stations of the Tōkaidō

Polychrome woodblock print; ink and color on paper

22.2 × 34.9 cm

ca.1848-49

ที่มา : The Metropolitan Museum of Art

ภาพที่ 11

Kitao Shigemasa

A Geisha and Her Servant

Woodblock print; ink and color on paper

37 × 25 cm

1777

ที่มา : Honolulu Museum of Art

ภาพที่ 12

Kitagawa Utamaro

Three Beauties of the Present Day

Woodblock print; ink and color on paper

37 × 25 cm

1793

ที่มา : The Museum of Fine Arts, Boston (the "MFA")

ภาพที่ 13

Kitagawa Utamaro

Woman in Summer Kimono, from the series New Patterns of Brocade Woven in Utamaro Style

Woodblock print; ink and color on paper

36 × 23.2 cm

1796-98

ที่มา : The Museum of Fine Arts, Boston (the "MFA")

ภาพที่ 14

Yamaguchi Soken

Beauty and Puppy

Hanging scroll, ink and colors on silk

122.0 × 55.2 cm

1778

ที่มา : The Etsuko and Joe Price Collection

